

ULUSLARARASI SOSYAL ARAŞTIRMALAR DERGİSİ THE JOURNAL OF INTERNATIONAL SOCIAL RESEARCH

Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi/The Journal of International Social Research

Cilt: 14 Sayı: 78 Temmuz 2021 & Volume: 14 Issue: 78 July 2021

www.sosyalarastirmalar.com Issn: 1307-9581

DİNDARLIK VE MEKAN: DİNDAR AİLELERDE SALON DEKORASYON ÖRÜNTÜLERİNİN KUŞAKLARARASI KARŞILAŞTIRILMASI

RELIGIOSITY AND SPACE: A COMPARATIVE ANALYSIS OF LIVING ROOM DECORATION PATTERNS OF RELIGIOUS FAMILIES ACROSS TWO GENERATIONS

Esra ÇALIŞ*

Öz

Bu çalışmada toplumun dindar kesiminden farklı kuşak ailelerin ev dekorasyonu incelenmiştir. Araştırmanın amacı yaşlı ve genç olarak sınıflandırdığımız iki kuşak arasında geleneksel/modern, eski/yeni, yeniliğe açık/yeniliğe kapalı ayrımı yapmaya uygun dekorasyon farkı olup olmadığını araştırarak, bu durumu dindarlık, kültürel bellek, kadın, moda, modernlik kavramları açısından incelemektir. Bu doğrultuda simgesel ve yorumsamacı antropoloji ve mekânsal üretime ilişkin sosyolojik perspektifler kullanılarak teorik bir çerçeve oluşturulmuştur. Katılımcı gözlem / derinlemesine mülakat tekniğinin kullanıldığı araştırmada aile fertlerinin ortak olarak en çok kullandığı ve adeta sergi alanı olan "salon" üzerine odaklanılmıştır. Araştırma sonuçları, genç kuşağın yaşlı kuşağa kıyasla daha esnek örüntülere sahip olduğunu göstermiştir. Yaşlı kuşağın eşyayla ilişkisinin daha çok anılara dayalı manevi bir bağ olduğu, genç kuşağın ise eşyaların işlevsel kullanımını önemseydiği, moda ve modernitenin etkisine rağmen her iki kuşağın da dini hassasiyetleri gözettiği ve dindarlığın kültürel sembollerle dışa vurumu, en çok tablo asma pratiklerinde açığa çıkmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Dindarlık, Kuşaklararası Kültür, Mekânsal Kültür, Kültürel Sembol.

Abstract

This article explores living room decorations among religious families across generations. The primary objective of this study is to investigate whether there are differences in the living room decorations across generations in terms of distinctions such as traditional versus modern, old versus new, inflexible versus open to change. These differences are discussed with respect to concepts such as religiosity, cultural memory as well as fashion, modernity and gender.

In this direction, a theoretical framework has been created by using symbolic and interpretive anthropology and sociological perspectives on spatial production. In the study, in which participatory observation / in-depth interview technique was used, the focus was on the "salon", the living room, which is the exhibition area and mostly used by family members. One of the most notable findings of this study is that the younger generation seems to have more flexible patterns than the older generation. It has been observed that the relationship of the older generation with the furniture is a spiritual bond based on memories, and the younger generation attaches importance to the functional use of objects. Despite the influence of fashion and modernity, it has been observed that both generations watch over religious sensitivities and the manifestation of religiosity with cultural symbols is most evident in the practice of hanging paintings.

Keywords: Religiosity, Intergenerational Culture, Spatial Culture, Cultural Symbol.

*Bu makale "Dindarlık ve Mekan: Dindar Ailelerde Salon Dekorasyon Örüntülerinin Kuşaklararası Karşılaştırılması" başlıklı yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

*Öğretmen, eacalis@gmail.com, Orcid No: 0000-0002-9919-4719

1. GİRİŞ

En temel yaşam mekânı olarak hane ve hane içinin dekoratif özellikleri, bireysel merakı celbettığı kadar, akademik camiada da ilgi çeken konulardan biri olmuştur. Zira haneler, bireylerin kendi beğeni ve tercihlerini en yoğun yansıttığı alanlardan biridir. Özellikle ailenin en çok birlikte vakit geçirdiği mekân olan salonlar, aile fertlerinin duygu ve düşüncelerini yansıtmakla kalmayıp adeta bir sergi alanı işlevi görmesiyle, bir evde kültürel simgeleri en çok temsil eden yer olması bakımından ilgi çekici olmaktadır.

Genel olarak düşünüldüğünde hane, pek çok farklı niteliği ve olanağı içinde barındırır. İnsanlar için hane öncelikle dış dünyadan uzaklaştığı, dinlenip rahatladığı bir sığınaktır. Bu anlamda haneler, pek çok mahrem ve kişisel pratiği barındırır. Bununla birlikte insanların kimlik, beğeni ve yaşam tarzlarını sergileyecekleri bir sahne oluşturur. Short'a (1999) göre hem mahrem hem kamusal nitelikler sergilemesi nedeniyle hane, paradokslar mekanıdır. Salon üzerine yapılan sayısız araştırmalar neticesinde bu mekân "müze-salon" (Pamuk, 2006), "kamusallığı idealize edilmiş salon" (Ulver, 2008), "kapalı kapılı salon" (Özbay, 1999) gibi çeşitli terimlerle ifade edilmiştir.

Hemen her alanda olduğu gibi, hane içi dekorasyonu da zamanla değişime uğramaktadır. Bu değişim sürecinde ekonomik, sosyal, kültürel vb. pek çok faktörün etkisi bulunur. Farklı kuşakların zamana karşı gösterdiği değişim ve dönüşüm, toplumun tüm kesimlerinde olduğu gibi kendini dindar olarak tanımlayan ailelerde de görülmektedir. Hane içi dekorasyon örüntülerinin incelenmesinde kuşak karşılaştırması yapmak kültürün, gelenekselliğin ve modernizmin günlük yaşam, beğeni ve satın alımlarımızdaki etkisini göstermesi bakımından oldukça sağlam veriler sağlamaktadır.

Türkiye üzerine çalışan sosyal bilimciler, toplumun 1980'lerden itibaren yepyeni bir zaman dilimine girdiği hususunda hemfikirdirler. Doğal olarak bu değişimden dindar kesim de etkilendi. Serbest piyasa ekonomisi yeni Müslüman orta sınıfları ortaya çıkardı. Bu yeni sınıfların talepleri de farklı oldu. Neticede yeni İslami üsluplar, pratikler, üretim tarzları ve tüketim kalıpları oluştu. Nitekim 1980 sonrası dindarların düşünce ve yaşam tarzlarına yönelik saha çalışmaları değişen/değişim talep eden bir kuşağa işaret etmektedir. (Bkz. Meşe, 2015; Lüküslü, 2009; Özel, 2016b) 2000'lere gelindiğinde ise dindarlar kendi bireysel duruşlarını daha fazla vurgulamaya, uzun yıllardır içinde oldukları İslami kolektif söylemin dışında bir şeyler söylemeye başladılar. Yeni nesil dindarlar, edindikleri roller ve ilişkilerle var olan keskin ayrışmaları bozarken, laikliğin yanında gelenekselliği de eleştirmekten çekinmediler.

Bu çalışmanın konusunu kültürel etkileşimlerin kendini gösterdiği yer olarak mekân oluşturmuştur. Ülkemizdeki kültürel koşullar göz önünde bulundurulduğunda evin incelemeye en müsait yeri salondur. Bu çalışmada da hane içinde, salon incelemesi yapılarak dekorasyon örüntülerinin kültürel açıdan incelenmesi ve güncel yaygın akımlar bağlamında modanın etkisinin değerlendirilmesi amaçlanmıştır. Bu amaçla 25 dindar ailelerin salon dekorasyon ve örüntüleri arasındaki kuşaklararası fark incelenmiştir. Buradan hareketle yaşlı ve genç kuşak kültürel tercihlerinin karşılaştırılmasının yapılması hedeflenmiş, iki kuşak arasındaki farklar ve benzerlikler ortaya konmaya çalışılmıştır. Çalışmanın verileri, kendilerini dindar olarak tanımlayan kişilerle yapılan derinlemesine mülakatlara dayanan bu çalışmada, genç ve yaşlı kuşak olarak ayırdığımız kişilerin salon tercihlerinde geleneksellik / modernlik farkı ve bu farkın kesin sınırlarla ayrılıp ayrılmadığı, yer yer muğlak (Bauman'ın tabiriyle akışkan) durumların mevcut olup olmadığı ele alınmıştır. Araştırmaya dahil ettiğimiz kişiler dini, sadece inanç ve ibadetler bağlamında değil yaşamın her alanında gösterme gayreti içerisinde olduklarını ifade ettikleri için, daha çok siyasi bir söylemi çağrıştıran muhafazakar ya da İslami kesim kavramları yerine "dindar" kelimesi tercih edilmiştir.

Sosyal bilimciler arasında, hipotez ve varsayım kavramlarının neyi ifade ettiği hususunda farklı görüşler vardır. Hipotez şeklindeki önermeler şartlı önermelerdir ve şart ve cevap önermeleri olarak iki önermeyi içerirler. İddia ve varsayımın ise test edilme zorunluluğu yoktur. Varsayım, deneylerle henüz yeter derecede doğrulanmamış ancak doğrulanacağı umulan teorik düşüncedir (Arslantürk, 1997, 47). Buna binaen, hipotez yerine varsayım kavramını kullanarak araştırmanın temel iddiasını ve varsayımını, yaşlı ve genç kuşaklar açısından salonun mekânsal bileşenlerinin farklı olduğu şeklinde ileri sürebiliriz. Yaşlı olarak adlandırdığımız birinci kuşağın geleneksellik bağlamında bir salon örüntüsü oluşturduğu, genç kuşağın tercihlerinin ise modern dekoratif temaya daha meyilli ve istekli olduğu temel gözlemimiz olmuştur. Din

faktörü ise bu farklılığı törpüleyen, iki kuşağı birbirine yakınlaştıran bir unsur olarak karşımıza çıkmıştır. Yaşlı kuşağın eşyalarıyla aralarında duygusal bir bağ bulunurken, genç kuşak eşyalara araçsal yaklaşmaktadır.

1.1. Araştırmanın Yöntemi

Bir araştırmada amaca göre değişik yöntemler tercih edilebilir. Nicel bir araştırma tekniği olan ankete dayalı çalışmalarda amaç, genel eğilimleri tespit etmeye yöneliktir. Anket tekniğinin verileri bize kaç kişinin ne sıklıkta, nasıl davrandığını gösterir ancak, bireylerin ya da çeşitli toplum katmanlarının görüşleri, inançları, korkuları, endişeleri gibi gerçek duyguları gerçek anlamda ancak derinlemesine söyleşilerle saptanabilir. Yorumsamacı yaklaşım ise, yalnızca aktörlerin gündelik yaşamları hakkında değil, aynı zamanda bu aktörleri kuşatan güç ve tahakküm ilişkileri hakkında düşünmemizin önünü açar.

Bu çalışmada amaç dindarların ev dekorasyonunu yerinde detaylı bir şekilde incelemek olduğundan nitel araştırma yöntemleri tercih edilmiştir. Toplumsal yaşama farklı perspektiflerden bakma imkânı sağlayan nitel yöntemler bireylerin kimlik inşalarını anlamamıza olanak sağlar. Nitel araştırmalarda kişilerin doğal ortamlarında fikirleri alınır ve tümevarımsal bir yaklaşımla analiz edilir (Neuman, 2008, 32). Saha araştırmasında sıradan gözüken gündelik hadiseleri doğal ortamlarında incelemeye olanak tanır. Ayrıca araştırma yapılan kişilerle doğrudan temas etmeye imkân da sağlar. Bu da toplumsal olanı incelerken kişisel olana değinmeye fırsat tanır. Saha çalışmaları, araştırılmak istenen konuya analitik perspektifte bakmamızı sağlar ve üzerine çalışılan olayları bütün olarak, toplumsal bağlamında incelenmesine imkân tanır. Derinlemesine mülakatlar bize sadece objektif veriler sunmaz, bunun yanında duygular da sunulur ve empati yapılı fakat dıştan bir dayatma olmaz, olaylar tamamen kendi ortamında seyrederken inceleme ve şahit olma imkânı sunar (Neuman, 2008, 549). Araştırmamız boyunca tüm bu özelliklere şahit olunmuştur.

Çalışmamızı farklı tabakaların, farklı kimliklerin bir arada yaşadığı, kozmopolit bir yer olan İstanbul'da hem nüfus hem de kültür çeşitliliğinin yoğun olduğu, temsil gücü yüksek olarak düşündüğümüz Kadıköy, Üsküdar, Ümraniye, Bahçelievler, Fatih, Maltepe, Pendik, Beylikdüzü, Avcılar, Başakşehir, Ataşehir, Bağcılar ilçelerinde gerçekleştirdik. Goffman'a (1959) göre, insan etkileşiminin mekanları, salon ve yemek odası gibi 'ön plandaki bölümler' (front regions) ve yatak odası, banyo gibi 'arka plandaki bölümler' (back regions) olarak ikiye ayrılır. Hem hanede kültürel simgeleri en çok temsil eden yer olması, hem de ailenin en çok birlikte vakit geçirdiği mekân olması sebebiyle araştırma alanını salonla sınırlı tutulmuş ve diğer odalar kapsam dışında bırakılmıştır.

Yaptığımız ev ziyaretlerini ebeveyn (yaşlı) ve çocuk (genç) şeklinde iki ayrı kuşak olarak gerçekleştirdik. Kişilerin gelir düzeyi, eğitim durumu -görüşme öncesinde- özellikle tespit edilmedi. Bu durum kuşak farkını daha kolay ortaya koymamızı sağladı. Yapılandırılmış açık uçlu sorularla görüşmemizi tamamen sınırlandırmamış ve katılımcıya daha rahat ifade etme imkânı sağlanmıştır. Yaş, memleket, eğitim durumu, gelir düzeyi, kaç yıldır İstanbul'da yaşadıkları, mevcut eşyaların tercih nedenleri gibi standart soruların yanında, akışa bağlı olarak yeni sorular eklenmiştir. Saha çalışmamızda kişilere ulaşmak için kartopu yöntemi tercih edilmiştir. Bu sayede çalışmamızın konusu ve kapsamı doğrultusunda bize veri sağlama potansiyeli olan kişilere ulaşılmıştır. Görüşmeler Ocak 2018 ila Kasım 2018 tarihleri arasında gerçekleştirilmiştir. Görüşülen kişilerin kimlikleri gizli tutulmuş, genç kuşak için G, daha yaşlı görüşmeciler için Y kodu kullanılmıştır. Üçüncü şahısların bulunmadığı görüşmelerde doğal ve aktif bir diyalog ortamının sağlanmasına özellikle dikkat edilmiştir. Görüşmeler esnasında özellikle kullandıkları dilin yanında beden dilleri ve duygusal tepkileri de gözlemlenmiştir. Görüşmelerde kullanılan eşyaların hikayelerine, tercih gerekçelerine özellikle dikkat çekilmiştir. Gözlemlerimizin doğruluğunu güçlendirmek için, görüşmeler esnasında katılımcılara ifadeleri sorularak gerçekte ne demek istediklerinin teyit edilmesi olarak tanımlanan "katılımcı teyidi stratejisi" uygulanmıştır.

Veriler görsel olarak kaydedilmiş ve sınıflandırılarak yorumlanmıştır. Elde edilen veriler, gözlem yolu ile sosyal gerçeğe yönelik çıkarımları amaçlayan içerik analizi tekniğinden faydalanılarak çözümlenmiş, araştırmanın problemi ve akademik alana katkısı çerçevesinde ele alınarak değerlendirilmiştir. Saha çalışmasında her evde, her eşya grubu için fotoğraflar çekmekle birlikte bu yazının hacminden dolayı fotoğraf sayısı sınırlı tutulmuştur.

1.2. Teorik Altyapı: Kültürel Bir Sembol Olarak Mekân Bize Neler Anlatır?

Sosyal bilimler topluma dair fenomenleri sınıflandırarak açıklarken belli bir anlam çerçevesinde kuramlar oluşturmayı amaçlar. Kavramlar ise bu amaç doğrultusunda başvuru terminolojik araçlardır (Marshall 1999, 347). Ancak, sosyal bilim kavramları hem betimleme hem de değerlendirme amaçlı olduğundan pek çok kavramın dnyusal ya da kuramsal çağrışımlarla yüklü olduğunu görüyoruz. Ayrıca kavramlar anlam açısından sabit kalmaz, tarihsel süreçte ve farklı yaklaşımlara göre farklı anlamlar yüklenirler. Bu ön kabul mekân kavramı için de geçerlidir. Bu nedenle mekân kavramına yüklenen anlamları ve mekânı yönelik yaklaşımları kısaca ele almakta yarar görüyoruz. Bunu yaparken amacımız felsefi ya da sosyolojik bir mekân tartışması yapmak değil, konumuz açısından faydalı bulduğumuz görüş ve teorilere atıfta bulunmaktır.

Mekân sözcüğü dilimize Arapça'dan geçmiştir. Sözcük, Arapça'da "olmak" anlamındaki kevn (kiyan, keynüne) mastarından türemiştir ve "oluşun meydana geldiği yer" anlamına gelmektedir. Kutluer sözcüğün kökünün "saygın bir yere sahip olmak" manasındaki mekân mastarıyla irtibatı olduğunu söyler (Kutluer, 2003). Mimarlık Sözlüğü'nde mekân "Kişiyi çevreden belli bir ölçüde ayıran ve içinde çeşitli eylemlerini sürdürmesine elverişli olan bir boşluk" olarak tanımlanmaktadır (Hasol, 2002). Sosyoloji disiplinine göre mekân; önceden verilmiş olunan ve bunun yanında toplumun da kendisiyle inşa ettiği bir olgudur. Mekân sadece yaşanan bir yer değil toplumsal bir göstergedir. Çetin'e göre (2012) toplumla birlikte bireyin de kurucu olduğu mekân, toplumsal bir gösterge olarak, politika ve ideoloji yüklü bir etkileşim alanıdır. İbn-i Haldun, Montesquieu ve Braudel gibi düşünürler de mekânın insanın ve toplumların karakterlerinin oluşmasında belirleyici olduğunu ve bu nedenle insanı ve toplumu anlamının yolunun içinde yaşadığı mekânı bakmaktan geçtiğini belirtmişlerdir.

Pek çok modern olguda olduğu gibi, mekân tartışmalarının temelini de Antik Yunan'a kadar götürmek mümkündür. Platon ve Aristoteles'in sistematize ettiği mekân kavramları 14. yüzyıla kadar bütün mekân teorilerinin taslağını oluşturmuştur. Ancak, 14. yüzyıla gelindiğinde Batı'da, bilim ve düşünce dünyasındaki gelişmelere paralel olarak, genelde Aristoteles fiziği ve dolayısıyla mekân teorisi de eleştirilere maruz kalmaya başlamıştır. Yerleşik olan ve sınırlı evren düşüncesinden sonsuz ve sınırsız mekân anlayışına geçişte Descartes'in de rolü büyüktür. 17. yüzyıl sonlarında Newton'un felsefesi ortaya çıkmış ve mekân ile mutlak mekân kavramlarını birbirinden ayırmıştır. 19. Yüzyılın başlarına gelindiğinde ise kavram, Batı'da artık mimarlık disiplini içerisinde de irdelenmeye başlamıştır. Tartışmaların üretim araçları, kentleşme, şehir planları gibi modernizm düşüncesi ve kurumları çerçevesinde yapıldığını göz önünde bulundurursak, 19. yüzyıldan sonraki mekân teorilerinin büyük ölçüde modernizmle bağlantılı olarak geliştiğini ileri sürebiliriz (Yırtıcı & Uluoğlu, 2011).

Geleneksel dönemde mekân daha çok yaşamla ilişkilidir. Gündelik yaşam ve toplumsal yaşam normları, bulunulan yerin iklim, coğrafya, kültür gibi değişkenlerine göre belirlenirken, modern dönemde bunlara ilave ve en önemli etken olarak ekonomik olguların etkisini görebiliriz. Postmodern tartışmalar ile mekân kavramı ayrı bir boyut kazanmıştır. Uzun süre geometrinin sınırları içinde kalan mekân kavramı, postyapısalcılık yaklaşımının etkisiyle üretilen, yeniden üretilen, tüketilen, tasarlanan, kontrol edilen bir kavram olarak ve toplumsal etkileri göz önüne alınarak ele alınmaya başlanmıştır (Lefebvre, 1991). Modernizmin mekân üzerindeki vurgusunun aksine postmodern mimarlıkta mekân üzerinde çok durulmak istenmemiş, yüklenen fazla anlam ve verilen önem geri çekilmeye çalışılmıştır. Modern dönemin mekânı atfettiği değer, postmodern dönemde insana ve insan ilişkilerine verilmeye çalışılmıştır (Üngür, 2011).

Postmodern dönemle birlikte konu üzerine akademik ilgi artmış, farklı disiplinlerden gelen düşünürler, farklı ideolojik yaklaşımlardan hareketle mekânı, mekânı oluşturan öğeleri, tarihsel süreçleri, mekânın insan ve toplum ilişkilerini belirlemedeki rollerini irdelenmişler ve farklı kavramsallaştırmalarla mekân olgusunu anlamaya ve açıklamaya çalışmışlardır. Mekânın bağımsız bir ilgi alanı olarak ortaya çıkması 1970'lerde "Annales Okulu, Marksist coğrafyacılar, Foucault ve Deleuze gibi hiçbir disipline uymayan düşünürler sayesinde olmuştur. Günümüzde mekân üzerine sözü olan sosyal bilimcilerin referans vermeden geçemeyeceği isimlerden biri 1901-1991 yılları arasında yaşamış Fransız düşünür Lefebvre'dir. Lefebvre, zaman ve mekânın birbirinden ayrılamaz oluşunu "Zaman ve mekân, dokuları bakımından birbirinden ayrılmaz: Mekân bir zamanı içerir, zaman da bir mekânı. Bu ağlar hiçbir yerde kapalı değildir."

sözleriyle izah eder (Lefebvre, 2014, 141). Lefebvre'e göre, gündelik hayatın sıradanlığı mekânla anlamlı hale gelmektedir. Zira mekân mevcut üretim ilişkilerinde edilgen bir konumda olmayıp etken bir yapıdadır. Tarihsel bir bağlama sahip mekân kavramı, hem iktidarın söyleminin sahnelendiği bir tiyatro hem de oyunu yazan senaristtir (Lefebvre, 2014, 173). Başka bir ifadeyle mekân üretilen/yeniden üretilen bir şeydir. Üretici güçlerin değiştiğini ve dolayısıyla üretim tarzında da bir geçiş yaşandığını belirtir ve her bir üretimde, ayrı ve kendine uygun mekânlar ortaya çıktığını düşünür (Lefebvre 2014, 75).

Lefebvre mekân için 1. mutlak mekân, 2. kutsal mekân, 2. tarihsel mekân, 4. soyut mekân, 5. çelişkili mekân / diferansiyel mekân şeklinde bir dönemselleştirmeyi önermektedir. Her dönem daha çok üretim tarzlarıyla ilgilidir. Mutlak mekân, toplumsal tarihin başlangıcını oluşturur. Bu doğanın mekânıdır ve köylülerin, göçebelerin çalıştığı yerlerdir. Bu mekânlar tasarlanan değil içinde yaşanan mekânlardır. Kutsal mekân ilk şehir devletlerinin kurulmasıyla oluşmuştur ve dinsel olduğu kadar, siyasal mekânlardır. Şehir-devletin ortaya çıkmasıyla merkezin ayrıcalıklı hale geldiğini düşünen Lefebvre'ye göre kutsal ve lanetli olarak oluşturulan mekânlar zamanla kent ve kır arasındaki ayrımın da artmasına sebep olmuştur. Tarihsel mekân, özel mülkiyetin ortaya çıkması ile oluşmuş ve özel- kamusal mekân ayrımı mutlak mekânın doğallığı parçalamıştır. Lefebvre 14. yüzyıldan itibaren tüccarın kentin içine girmesi ve adeta tüccar kent haline gelmesiyle mekânsal işlevlerin de değiştiğini ifade eder ve bu durumu örneklendirirken şöyle der: "Bilginin ve iktidarın sembollerini taşıyan şey artık çan kulesi değildir: Gözetleme kulesi mekâna ve hatta zamana egemendir, çünkü üzerine derhal bir saat eklenecektir." (Lefebvre, 2014, 275). Lefebvre'ye göre soyut mekân, onu kuran devlet olduğu için kurumsaldır. Kurulduğu mekânda farklılıkları, kendisini tehdit eden her şeyi yok eder. Dolayısıyla beden, mekândan kopmuş ve bu durum gündelik yaşantıda yaygınlaşmaya başlamıştır. Soyut mekânın tüm özelliklerini taşıyan çelişkili mekân ise, yeni oluşan veya derinleşen çelişkilerle ve mekânın üretimiyle bağlantılıdır. Ayrıca mekân, alınıp satılabilen bir metaya dönüşmüştür. Bunun sonucunda mekân yeniden üretilmiş olur. Bu süreç "tüketim mekânından mekânı tüketmeye" doğru hareket olarak tanımlanır.

Son olarak, günümüz mekânlarını incelemede son derece kullanışlı bir kavramdan, temsil mekânı'ndan bahsedelim. Lefebvre'ye (2014) göre toplumsal yaşamda temsili mekân karmaşık sembollerden oluşur. Nesnel değil, öznel mekânlardır. Tasarlanmamıştır ve tutarlı olmaları beklenmez. Yaşamak için var olmuş bu mekânlar, içinde konuşulan, duyumsanan, duyguların yaşandığı yerdir. Yatak, koltuk, oda, ev, kilise, mezarlık... bu mekânlara örnek olarak verilebilir. Temsil mekânlarının üretici mekânlar olmadığını söyleyen Lefebvre, buralarda daha çok sembolik nesnelere olduğunu ve buraların gündelik hayatın sıradanlığında oluştuğunu belirtir. Fakat bu sıradanlık açıklığın toplum tarafından tanımlanamadığı için sorgulanır ve bu sorgulamanın neticesi olarak yeni gündelik hayat formları ortaya çıkar ve aslında temsili mekânların özgülleştirici etkisinin olduğunu da gösterir (Ghulyan, 2017).

2. ARAŞTIRMANIN BULGULARI

Bauman (2017), 21. yüzyıl dünyasını tanımlamak için "postmodernite" yerine "akışkan modernite" terimini kullanmayı uygun görür. Katılarla sınırları mukayese eden Bauman, katıların belirli mekânları olduğunu fakat zamanın etkisinde olmadıklarını belirtir. Buna karşın sınırların, yani akışkanların belirli bir şekli uzun süre koruyamadıklarını, her an şekil değiştirmeye hazır olduklarını söyler. Bauman'ın günümüz toplumlarını açıklamak için geliştirdiği "akışkan modernite" kavramsallaştırmasındaki "akışkan" terimi yaptığımız çalışmada kuşaklar arasında gözlemlenebilmektedir. Bu bağlamda, "katı" ve "sıvı" metaforlarını kuşak karşılaştırması yaparken kullanmak mümkündür. Çalışmamız, yaşlı kuşağın mekâna ve eşyaya yüklediği anlamın genç kuşağinkinden çok farklı olduğunu göstermektedir. Yaşlı kuşak eşya ile daha duygusal bir bağ içinde ve eşyayı uzun süre kullanma niyetindeyken, genç kuşak eşyaya daha minimal düzeyde sahip olmak istediği gibi zamanla değiştirme / yenileme fikri yoğun olarak gözlemlenebilmektedir.

2.1. Salonda Halı, Perde ve Mobilya Tercihlerinin Kültürel Çözümlemesi

Bilişsel antropoloji ışığında bakıldığında mekân olarak salonda öncelikli olarak akla gelen nesnelere halı, perde ve mobilyadır. Evin misafir odası veya oturma odası olarak kullanılan salon bölümünde sembolik anlam taşıyan eşyalar da kullanılmaktadır. Saha çalışmamızda gerçekleştirdiğimiz derinlemesine mülakatlarda, dekoratif eşyalara farklı anlamlar yüklendiğini gözlemledik. Bu eşyaların kimileri için estetik, kimileri için mazi ile kurulan ilişkiye dayalı bir anlamı olduğunu gördük.

Halı tercihinde genç kuşak modern tasarımlı, daha sade ve küçük boyutta halılar tercih ederken, yaşlı kuşak klasik desenli, daha büyük halılar tercih etmektedir. Yaşlı kuşağın zeminde açık alan bırakmama eğiliminde olduğu anlaşılmaktadır. Perde tercihlerinde salon için yaygın olarak tül perde ve fon kullanıldığını gözlemlenmiştir. Daha modern bir tarz olan stor perde genç kuşak tarafından beğenilirken; yaşlı kuşak için ‘temizliği zor’ olarak değerlendirilip tercih edilmemektedir. Beğenileri ve tercihleri etkileyen bir başka husus da dini hassasiyetlerdir. Bazı genç görüşmeciler, stor perdeyi sık bulmalarına rağmen, mahremiyete aykırı olacağından kullanışlı olmadığını ifade etmişlerdir.

Mobilya tercihlerinde de benzer gözlemler yaşanmıştır. Bauman, modern zamanlarda “kendi kimliğini kurma” [selfidentification] görevinin “el âlemden geri kalmama” yarışına döndüğünü belirtir. Bauman (2017) toplumsal statüye göre kişiye teslim edilen mirasın yerini mülkiyet gibi “içine doğulan” değil, hak edilmesi, kazanılması gereken, üyelik gerektiren sınıfların aldığı belirtir ve ekler: Bu noktada bireyin var olabilmesi, kendini var edebilmesi için yapması gereken şey, “diğerlerinin yaptığını yapmak ve kendine ayrılan yere uymaktır.” Bu bağlamda bireylerin mobilya seçimlerinin kendilerini “var etmek”, kişiliklerini ortaya çıkarmak ve ait olunan sınıfta kendilerini var kılmak istemeleri ile ilişkili olduğunu söyleyebiliriz. Özellikle yaşlı kuşakta gözlemlenen, modern dünyada kendi seçimleriyle var olma isteğini, yenilenen mobilyalardaki tercihlerin daha modern tarzda yapılıyor olmasından anlaşıldığını söylemek mümkündür. Ayata (1988) yaptığı saha çalışmasında yaşlı kuşağın eşyanın en iyisini salona koymak istediğini ve bunun nedeninin de televizyon, sinema ve moda olduğunu belirtir. Yaşlı ev kadınlarına göre zenginleşme sadelikten ihtişama geçiştir. Yaşlı kuşak, Pamuk’un benzetmesiyle oturma odaları (salon) ev sakinlerinin vakitlerini huzurla geçirebilecekleri rahat mekanlar olarak değil, ne zaman geleceği hiç bilinmeyen kimi hayali ziyaretçiler için kurulmuş birer küçük müze gibi algılanmaktadır. Genç kuşak, genel olarak işlevselliğe ve dekoratif özelliklere odaklanmaktadır. Bu algı farklılığı temizlik alışkanlıklarına da yansımaktadır: yaşlı kuşak kirlenme salonlarını sık sık temizleyip her daim hazır tutarken, genç kuşak için salon kirlendiği takdirde temizlik yapılması gereken bir mekandır.

Yaşlı kuşak bir görüşmeciye ait salon

Genç kuşağın mobilya alışverişinde yaşlı kuşağa göre daha özgün seçimler yaptığını söyleyebiliriz. Salonda daha az mobilyanın ve eşyanın olması, tasarımın ön plana çıkması, çocuklu ailelerin salonlarını başkalarından ziyade kendi kullanımları için hazırlamaları, mesela çocuklarına göre dizayn etmesi bu tercihte etkili olmaktadır. Bu kişiler misafiri ev döşeme kararlarının temeline koyan geleneksel dekorasyon anlayışını eleştirmektedirler. Nitekim 35 yaşındaki mali müşavir G4’ün ifadeleri görüşümüzü desteklemektedir:

“Mobilya bence rahat olmalı. Tabi sık da durmalı. Avangart tarzı da seviyorum ama biz sürekli salonda oturuyoruz o yüzden tercih etmedim. Sağlam olması da tabi önemli ama önceliğim sıklık ve rahatlık. Eşim de ben de beğendik ve aldık. 13 yıldır evliyim bu benim ikinci mobilyam. Diğerlerini daha klasik almıştım. İnsanın zamanla zevkleri değişiyor tabi. Anneme de mobilyasını alırken yardımcı oldum, fikir verdim. Ağır tercihler yapmamak lazım sonuçta yaşadığımız yer burası.”

Genç kuşağın mobilya tercihinde şıklık ve rahatlık öne çıkmakta ayrıca eş ve çocuklarının beğenisi ve onayının da arandığı görülmektedir. Yaşlı kuşakta, gelecek yatılı misafirler de göz önünde

bulundurulurken -mesela çekyat tercihi- genç kuşakta bu tür bir kaygı daha az gözlemlenmiştir. Bu gözlem modern zamanların en belirgin özelliklerinden biri olan kolektiflikten bireyselliğe dönüşümün göstergesi olarak yorumlanabilir. Alain Touraine'in "bilinçli toplumsal aktöre dönüşme" süreci diye tanımladığı bir süreç görüyoruz. Ayrıca göçebe toplumdan yerleşik hayata geçişle birlikte, kişilerin mekânla kurduğu ilişki biçiminin değiştiğini ve aidiyet duygusunun içinde yaşanılan toplumdan çok "kendi mekânına" yöneldiğini göstermektedir.

Genç kuşak görüşme için bir salon

Eşyalarını değiştirmek ve yenilemek konusunda genç kuşağın ebeveynlerine (yaşlı kuşak) göre daha çabuk ve istekli davrandığı gözlemlenmiştir. Bu gözleme göre, genç kuşağın modanın ve modernitenin tüketim normuna göre hareket ettiklerini söyleyebiliriz. Bu bağlamda mesela, ekonomik durumun elvermesine rağmen eşyaları eskidiği halde değiştirmeyi düşünmeyenlerin neredeyse tamamı yaşlı kuşak görüşmecilerden oluşmuştur. Bu kişiler için eşyaların sağlam olması ve iş görmesi yeterlidir. Kızlarından ve gelinlerinden gelen ısrarlara rağmen mobilyalarını, en olası durumda bile yüzlerini değiştirerek kullanmaya devam etmeyi tercih etmektedirler. Bu veri, gençlerin değişime daha çabuk uyum sağladığı teorileriyle uyumludur. Ayrıca 1980 sonrası gelişmelerin neticesinde modernitenin kamusal alanla sınırlı kalmadığı, dindarların özel hayatını da bir şekilde kuşattığı iddialarını da doğrulamaktadır (Özel, 2016).

2.2. Bir Salon Süsü olarak Çiçek Kullanımı

Görüşme yaptığımız evlerin tamamında canlı ya da cansız çiçeklerle karşılaştık. Salon dekorasyonlarının neredeyse olmazsa olmazı olan çiçek, kimi ailelerde tek, kimi ailelerde ise birden fazla olarak karşımıza çıktı. Canlı çiçek tercih eden aileler olduğu gibi, cansız (yapay) çiçek tercih eden aileler de var. Genel olarak ortak bir figür olan çiçeğin daha çok yaşlı kuşak ailelerde canlı ve cansız örneklerinin bir arada olduğu görüldü. Çalışmamızda genç kuşak evlerinde yaşlı kuşağa göre daha az çiçek olduğunu, hatta bazı evlerde hiç çiçek olmadığını gözlemledik.

Yaşlı kuşak, çiçeksiz bir evi düşünememekte ve çiçek büyütmeyi dekoratif görüntüsünden çok, adeta yalnızlığını paylaşacak birer canlı olmalarından dolayı tercih ettiğini belirtmişlerdir. Bu kuşak için çiçeğin yetiştirilmesi/büyütülmesi başlı başına bir motivasyon kaynağıdır. Bazı yaşlı görüşmeciler de eski yaşamıyla şimdiki yaşamı arasında çiçekler arasında bir bağ kurmaya çalıştığını anlatıyor bize. Görüşmecilerden Y6 çiçeklerinden bahsederken köyünü / gençliğini anlatması sırasında yaşadığı duygusal an, aslında yaşlı kuşağın geçmişle bağını koparamadığını ve şimdiki imkânlarla devam ettirmeye çalıştığını gösteriyor. Diğer taraftan genç kuşak katılımcıların çiçeği dekoratif bir nesne olarak tanımladıklarını gözlemledik. Mesela G3, yaptığımız görüşmede çocuklarının çiçeklere zarar verebileceğinden dolayı çiçek

kullanmadığını ifade ederken, G10 ise birden fazla çiçeğin gerekli olmadığını düşünüyor. Genç kuşak eğer

yaşam alanına uygunsa çiçeği tercih ediyor ve yaşlı kuşaktan farklı olarak daha az çiçek kullanmayı seçiyor. Aynı zamanda, bir diğer fark; genç kuşak bakıp büyütmeğe ziyade çiçeğin görsel açıdan güzel ve dekorasyona uygun olmasıyla (tamamlayıcı dekoratif öge) ilgileniyor.

2.3. Vitrinde Televizyon Ünitesine Geçiş: Vitrin ve Televizyonun Konumlanması

Vitrin, araştırma yaptığımız salonlarda bir duvar örüntüsü olarak yer almaktadır. İçine konulan fincan, bardak, süs eşyaları gibi nesnelere salonda vitrinin camında adeta sergilenir. Yaşlı kuşak için eşya ile kurulan manevi bağların öneminin çok fazla olduğunu vitrin incelemelerinde çok daha rahat gözlemleyebiliyoruz. Misafirler için çıkarılan bardaklar, tabaklar misafir gidince tekrar yerine konuluyor. Bu kullanım tarzı yaşlı kuşak evlerde hâlâ devam edebiliyor. Çok sade bir evde büyüyen görüşmeci 55 yaşındaki ev hanımı Y1 evliliği sırasında aldığı vitrinini çok sevdiğini, onunla bağ kurduğunu ve kullanmaya devam etmek istediğini söylüyor.

“Vitrin neredeyse 30 yıllık. Yani çok eski. Salon misafir odası olarak kullanılıyor. Televizyon bu odada yok ama vitrin küçük eşyaları alıyor bence çok kullanışlı. Televizyon kısmını çıkardık, bazı yerlerini kütüphane olarak kullanıyorum. Bana eşimi hatırlattığı için değiştirmeyi düşünmüyorum. Çocuklarıma gelen hediyeler ve benim için önemli olan bazı eşyalar var içinde ve eve yakışıyor.”

Yaşlı kuşağa ait bir vitrin örneği

Daha az eşya tercih eden genç kuşak, gereksiz ve çok yer kapladığını düşündükleri vitrini işlevsel bulmuyor ve kullanmayı tercih etmiyor. Modern eşyaların en önemli özelliklerinden biri de kısa boylu olmaları olduğunu düşünürsek, genç kuşağa göre tavana kadar yükselen kütüphanelerin, aynalı dolapların, büfelerin devri artık tamamen geçmiş bulunuyor. Genç kuşak, bu devasa eşyaların temizlik ve düzeni için zamanlarının olmadığını ileri sürüyor. Yaşlı kuşakta misafir ağırlamanın sıklığı ve önemi ile salonda sergi kültürünün olması vitrinin tercih edilmesini yaygınlaştırırken, Genç kuşak “sergilemekten ziyade kullanmayı” tercih ediyor. Öyle gözüküyor ki, modern insan, evini anlam yüklü bir yuvadan işlevsel bir makineye dönüştürüyor, çalışkanlığını ve devinimini içinde yaşadığı mekânlara aksettiriyor.

Genç kuşağa ait bir televizyon ünitesi örneği

2.4. Zihne Açılan Kültürel Pencere olarak Tablo Tercihleri

Tablolar geçmişten günümüze farklı tarz ve şekillerde duvarımızı süslemiştir. Her bütçeye uygun bulunabilen tablolar, salonlarda durduğu haliyle bize ev sahibinin zevki ve hayat tarzı hakkında çok şey anlatabilir. Kimi tablolar ailenin dini inancını, kimisi sanata ilgisini, kimi tablolar da kişinin gelenekselliği hakkında fikir sahibi olmamızı sağlayabilir.

Yaptığımız görüşmelerde incelediğimiz nesnelere biri olan tablolar bizim genç kuşak ve yaşlı kuşak beğenileri hakkında bazı verilere ulaşmamızı sağladı. John Berger'in fotoğrafla ilgili "Fotoğraflanan an ancak bakan kişi ona kendisini aşan bir sürem okuyabilirse anlam kazanabilir. Bir fotoğrafı anlamlı bulduğumuzda, ona bir geçmiş ve gelecek atfediyoruz demektir (Berger, 2015)." sözünden hareketle diyebiliriz ki tablolar tıpkı fotoğraflanan anlar gibi onlara atfedilen anlamlarla doludurlar. Görüşmelerimiz neticesinde yaşlı kuşak kişilere ait salonlardaki tabloların daha geleneksel çağrışımlar yaptığını, genç kuşağın tablolarının ise modern akımlardan izler taşıdığını söyleyebiliriz. Genç kuşak tabloyu daha çok dekorasyon amaçlı kullanıyor. Ev eşyalarına uyumlu olması, göze hoş gelmesi, sanatsal değerinin olması gibi sebepler tablo tercihlerini belirliyor. Fakat daha önceden de belirttiğimiz gibi yaşlı kuşakta bu tercihler daha çok duygusal sebeplerle belirleniyor. Bununla birlikte dini içerikli -örneğin ayet, hadis yazılı- tablolara her iki kuşakta da rastladık. Portre konusunda da ortak bir hassasiyetten bahsedebiliriz. Evinde portre bulundurmaya -iki genç görüşmeci hariç- her iki kuşak da dini hassasiyetlerden ötürü tercih etmiyor. İlginçtir, portre konusundaki hassasiyete karşın çocukların fotoğrafları vitrinin kenarında veya gözden biraz daha uzak yerlerde tutulabiliyor. Vitrindeki fotoğrafların daha çok yaşlı kuşağın çocuklarına ait olduğunu gözlemledik. Yaşlı kuşak bu durumu anlatırken artık yanlarında olmayan yakınlarına ait fotoğrafların göz önünde olmasını istedikleri için vitrine konulduğunu ve bunun duygusal bağlarla ilgili olduğunu ifade ettiler.

Yaşlı kuşak görüşmecilere ait tablo örnekleri

Genç kuşak görüşmecilere ait tablo örnekleri

Tabloların salonda dindar kimliğin yansıtıldığı en yaygın dekoratif öge olduğu açıktır. Tablo kullanmak temel ihtiyaçlarımıza hitap etmediği için çoğunlukla estetik zevkimizi -bu durumda estetik

zevklerimizin kaynağını- da yansıttığını söyleyebiliriz. Her iki kuşaktan da dini içerikli yazıların, örneğin ayetlerin duvarda asılı olmasını manevi bir koruma kalkanı gibi görüldüğünü gözlemledik. Portre kullanımının evin manevi havasına zarar vereceği düşüncesi ise yaşlı kuşakta olduğu kadar olmasa da kısmen genç kuşakta da hala mevcuttur.

2.5. Geçmişten Günümüze Bir Salon Süsü Olarak Dantelin Serüveni

Dantel günümüzde salon dekorasyon örüntülerinde kuşaklararası beğeni farkını ortaya çıkaran en belirgin nesnelere biridir. El emeği ile yapılmış dantelleri bir dönem neredeyse her evde görmek mümkündür. Sehpa üzerinde, vitrin camlarında, masa üzerinde bulunan örtüler hem el emeğini simgeliyor hem de sanatsal/estetik bir anlam taşıyordu. Dantel bunun yanında üzerinde bulunduğu eşyanın değerine de ayrı bir vurgu yapıyor. Başka bir ifadeyle örtünün kendisinden çok işaret ettiği nesne vurgulanmak isteniyor. Örneğin televizyonun hayatımıza girmesiyle ortaya çıkan televizyon örtüleri, izlenmediğinde kapalı olduğunu belli eder şekilde televizyonun üzerine konulur. Bunu kıymetli görülen diğer eşyalarda da görmek mümkündür. Salonun vazgeçilmez bir örüntüsü olan dantelin zamanla eski itibarını kaybetmesi ve günümüzde genç kuşak tarafından tercih edilmiyor olması bir kültürel değişim olarak okunabilir. Modanın tercihlerimizi belirlediği modern dönemde dantel geleneksel bir tercih olarak kalıyor. Buna rağmen yaşlı kuşak evlerinde sıkça dantel görmeye devam ediyoruz. Genç kuşağın salonlarında ise bir iki istisna dışında ki -onlar da çok özel hediye ya da gençliklerinde kendilerinin yaptıkları gibi özel anlam atfedilmiş dantellerdi- dantele hiç rastlayamadık.

2.6. Mekânda Hareketli Ayrıntılar: Aydınlatma, Duvar Saati, Takvim ve Diğer Dekoratif Öğeler

Salonda bahsi geçen öğeler dışında takvim, saat, ayna ve aydınlatma için kullanılan nesnelere için de gözlemler yaptık. Görüşmecilerin tercihlerini incelerken dikkatimizi çeken şey yine geleneksellik / modernlik ve eski / yeni kavramlarıyla alakalıydı. Eski eşyaların kıymetinden dolayı saklanması ve hatta duvardaki saatin yerinin bile değiştirilmemesi yaşlı kuşakta eskiye olan özlemin ve hasretin eşyalar üzerinden adeta bir vefa göstergesi olarak görüldüğünü gösteriyor. Genç kuşak için ise duvar saatleri dekoratif olma özelliğini taşımaktan öte özel bir anlam taşıyor.

Eski eşyaların değişimine direnmenin yanında yaşlı kuşak için nesnelere eski kullanımını terk etmek de zor gelebiliyor. Eski olan eşyanın hatırlattığı anılara dikkat çeken görüşmeciler, o eşyaları atmanın anılarına zarar vereceği hissiyatını taşıyorlar. Özellikle göç ile gelen yaşlı kuşak aileler için memleketlerine ait olan eşyalar aidiyetleri açısından ayrı bir öneme sahipler. Buna karşın genç kuşağın eşyalar konusundaki farklı tutumunu görüşmelerde fark etmek mümkün. Bu kuşak eşyayla manevi bir bağ kurmuyor ve daha çok eşyanın işlevselliği ile ilgileniyor.

Yaşlı kuşağa ait bir duvar saati

Genç kuşağa ait bir duvar saati

Bu nedenle eksi moda saatler yaşlı kuşağın evinde, duvarında hala önemli bir yer tutuyor. Yine aynı kuşağın evinde gördüğümüz duvara asılı yaprak takvim ise artık kullanımı az görülen bir nesne. Takvimin her güne ayrı düzenlenmiş yapraklarının olması ve günlük koparılarak kullanılmasının yaşlı kuşak için nostalji niteliğinde olduğu anlaşılıyor. Bu alışkanlığa sahip ve evinde takvim kullanmaya devam eden yaşlı kuşak görüşmeciler bize gelenekselliğin modern hayatta devam ettirilmeye çalışıldığını da gösteriyor. Ayrıca pratik bir karşılığı da var: Y2, takvimin yapraklarını her gün koparıp üzerinde yazan ayet veya hadisleri okuduğunu, namaz vakitlerini oradan takip ettiğini söylerken, görüşmeci G2 bunu artık dijital ortamda yapabildiği için gerek duymadığını ifade ediyor. Genç kuşak için eski saatler ancak antika değeri olursa salona koymaya değer görülüyor. Klasik duvar takvimlerinin ise bu kuşak için artık bir anlamının da yerinin de olmadığı anlaşılıyor.

Salon örüntülerini incelerken bazı evlerde duvar örüntülerinden olan saatin üzerinde dernek isimlerinin yazılı olduğunu gördük. Dernekleşme, göç eden toplulukları bir araya getiren önemli bir sosyal faaliyet alanıdır. Şehirde bir araya gelen hemşeriler, derneklere toplanıp adeta memleketlerindeymişler gibi hareket edip, kendilerini rahat hissedebiliyorlar. Bağcılar'da yaşayan Y5 de duvar saatinde ismi olan derneğin kendileri için önemini vurguluyor. Eşyalarını çocuklarının ısrarıyla değiştirmek zorunda kalan Y8 ise aldığı saati fazla modern bulduğunu ifade ediyor. Fakat süslü şeyleri sevdiği için bunu yadırgamıyor ve evinde eski eşyalarına mutlaka bir yer buluyor.

Portrede gördüğümüz hassasiyet, her iki kuşak için biblolarda da gözlemlenmiştir. Evde biblo bulundurmamayı adeta İslam öncesi "cahiliye" döneminde tapılan putlar gibi gören yaşlı kuşak ile bu düşüncede olmamasına rağmen sevmediği veya daha önce kullanmayı denemediği için salonda bulundurmayan genç kuşak aynı hassasiyete sahip diyebiliriz. Her iki kuşak dindar görüşmecilerimizin evlerinde köpek beslememesinin de temelinde dini gerekçeler bulunmaktadır.

Yaşlı kuşak evlerinde karşılaştığımız duvar örüntülerinden tablo dışında kullanılan Arap rakamlarıyla oluşturulmuş saatler için, dindarlık göstergesi diyemesek de dini imalar taşıdığı aşıkârdır. Bunun yanında salonda bir dolap/bölüm ayrılan seccadeler evde itina ile muhafaza ediliyor. Temiz ve düzenli tutulmasına gayret edilen seccadelerin yanında kokulu tesbihlerin de bulunduğunu görüyoruz. Yaşlı kuşak kadar olmasa da genç kuşağın da seccade konusunda hassasiyet taşıdığı, mesela özel bir yer ayırdığı gözlemlenmiştir.

3. SONUÇ

Geertz (1973/2010) din, evlilik gibi evrensel normların insanı açıklamakta yetersiz olduğunu belirtirken; gelenekselin, değişken olanın bu bağlamda insan açısından ele alınması gerektiğini söyler.

Kültür incelemesinin de ancak bu şekilde yapılabileceğini söyleyen Geertz, kültürün anlamlar örüntüsü olarak sembollerle somutlaştığını ifade eder. Dindarlık tipolojilerine bakılırken o toplumun kültürel bagajına (Geertz, 2010) bakmak gereklidir. Bu bagaj gelenekten modernliğe giden alanda oluşan dinsel nitelikleri de oluşturur.

Modern Türkiye’de değişen / değişim talep eden dindarlık tipolojisini gündelik hayatın hemen her ögesinde görmek mümkündür. Saha araştırmalarında, giyim kuşamdan müzik tercihlerine hemen her alanda açıkça ortaya çıkan değişim ve beğenilerin farklılığı, ev dekorasyonunda da kuşaklararası bir çatışmanın varlığını gösteriyor. Geleneksel olanla modern olanın çatışması olarak tanımlayabileceğimiz bu farklılık eşyaların renginden, büyüklüğüne; kullanım amacından, kullanım süresine kadar değişiklik gösteriyor. Yaşlı kuşak görüşmecilerde gözlemlediğimiz geleneksel motiflere genç kuşakta daha az rastlıyoruz. Bu bize salon dekorasyonunda etkili olan geleneksel öğelerin zamanla yerini daha modern olana bıraktığını gösteriyor. Genç kuşak dindar kadınların geleneksel ve modern değerleri bir arada tutarak farklı bireysellikler ürettiklerini görüyoruz. Bunun nedenlerinden biri hiç şüphesiz 1990’ların ve 2000’lerin dindar kadınlarının, önceki kuşakların aksine, toplumun farklı katmanlarıyla kurdukları yatay ilişkiler sayesinde ‘öteki’ni keşfetmesi, moderniteye yönelik tepkisel ve dışlayıcı tutumlarının yerini katılımcı bir yaklaşımın almasıdır. Nitekim genç kuşak görüşmecilerimizin çoğunun gerek eğitimleri gerek kariyerleri gerekse sosyal ilişkileriyle farklı aktörlerle ve modern/seküler değerlerle etkileşim içinde oldukları gözlenmiştir.

Bu bağlamda önemli bir husus, ayet, hadis içerikli tablo gibi dini içerikli dekoratif öğelerin, yaşlı ve genç kuşak ev dekorasyonlarında gözlemlediğimiz geleneksel-modern ikilemini azaltan bir faktör olarak kendini göstermesidir. Çalışmamızda genel olarak genç kuşağın ev dekorasyon tercihlerinin yaşlı kuşağa nazaran daha modern ve geçmiş ile bağı zayıf olduğunu belirledik. Bununla beraber, dini öğeli dekorasyon tercihlerinin, eşyaların seçiminde dini hassasiyetlerin dikkate alınmasının, bize dinin genç kuşak için modernitenin Berman’ın (2018) ifadesiyle- “katıları buharlaştıran”, anlamların kaybolmasına sebep olan yönüne engel olduğunu söyleyebiliriz. Din bu yönüyle, genç kuşağın gelenekle bağının devamını sağlayan, geleneği canlı tutan bir aktör olarak karşımıza çıkmaktadır.

KAYNAKÇA

- Arslantürk Zeki (1997). Sosyal Bilimciler İçin Araştırma Metod ve Teknikleri, İstanbul: Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Vakfı Yayınları
- Berger, John (2015). Bir Fotoğrafı Anlamak. (Çev. Beril Eyüboğlu). İstanbul: Metis Yayınevi.
- Bilgin, Nuri (2011). Eşya ve İnsan. İstanbul: Gündoğan Yayınları.
- Bourdieu, Pierre. Pratik Nedenler. Çeviren Hülya Uğur Tanrıöver. İstanbul: Hil Yayın, 2006.
- Çetin, İhsan (2012). Gecekonduun Mekân Sosyolojisi: İzmir Araştırması. İstanbul: Yaba Yay.
- Ertürk, Nilay (2011). “Moda Kavramı, Moda Kuramları ve Güncel Moda Eğilimi Çalışmaları”. Art-e Sanat Dergisi, 4 (7), 1-32.
- Fırat, Aytekin & Aydın, Ali Emre (2016). “Hedonik ve Faydacı Alışveriş Davranışı Üzerine Bir Araştırma”. Journal Of International Social Research, 9 (43), 1840-1846.
- Geertz, Clifford. (2010). Kültürlerin Yorumlanması (Hakan Gür, Çev.). Ankara: Dost Kitabevi Yayınları.
- Ghulyan, Husik (2017). “Lefebvre’nin Mekân Kuramının Yapısal ve Kavramsal Çerçevesine Dair Bir Okuma”. Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi, 26(3), 1-29.
- Goffman, Erving (1959). The Presentation of Self in Everyday Life. Garden City, NY: Doubleday Anchor Books
- Güngör, Erol (1972). “Kültürde Eski ve Yeni”. Psikoloji Çalışmaları/Studies In Psychology, 11, 79-88.
- Güven, Uğur Zeynep (2016). Beğeni Sosyolojisi Açısından Kültürel Tabakalaşma: Yeni Orta Sınıf ve Yeni Medya. Sosyoloji Konferansları, (54), 61-84.
- Keleş, Ruşen (1998). Kentbilim Terimleri Sözlüğü. Ankara: İmge Kitabevi.
- Kutluer, İlhan (2003). Mekân. Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi, C 28, 550-552.
- Kümbetoğlu, Belkıs (2008). Sosyolojide ve Antropolojide Niteliksel Yöntem ve Araştırma. İstanbul: Bağlam Yayıncılık.
- Lefebvre, Henri (2016). Modern Dünyada Gündelik Hayat. Çev. Işın Gürbüz, İstanbul: Metis Yayınevi.
- Lefebvre, Henri (2014). Mekânın Üretimi (Çev. Işık Ergüden), İstanbul: Sel Yayıncılık.
- Lüküslü, Demet (2009). Türkiye’de “Gençlik Miti”: 1980 Sonrası Türkiye Gençliği. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Meşe, İlknur (2015). “İslami Bir Moda Dergisi Örneğinde Moda ve Tesettür: Ne Türden Bir Birliktelik”. Fe Dergi: Feminist Eleştiri, 7(1), 146-158.
- Nasır, Esra (2016) “Salon Mobilyalarının Dönüşümlerinin İncelenmesi: Gündelik Yaşamda Salon Fikri, Mobilya Edinme Dinamikleri ve Kullanım Pratikler” Doktora Tezi, İTÜ, Fen Bilimleri Enstitüsü.
- Nalbantoğlu, Hasan Ünal (2008). Nedir ‘mekân’ dedikleri? Zaman-mekân. Ed. Şentürer, A. Ural, Ş. Berber, Ö. Uz Sönmez, F. Yem Yay. İstanbul, 88-105.
- Neuman, W. Lawrence (2008). Toplumsal Araştırma yöntemleri: Nitel ve Nicel Yaklaşımlar, Çev. Özge, Sedef. İstanbul: Yayıncı Yayınları.
- Özbay, Ferhunde (1999). “Gendered Space: A New Look at Turkish Modernisation”. Gender & History, 11(3), 555-568.

- Özel, Cemal (2016a) "Piyasa Ekonomisi ve Mahremiyet: 1980'lerden Günümüze Değişen Toplum ve Mahremiyet Algısı" Din, Gelenek ve Ahlak Bağlamında Mahremiyet Algıları Sempozyumu, ss.266-285, Samsun.
- Özel, Cemal (2016b) "1980'lerden Günümüze İslamcı Müziğin Sosyolojik Analizi", Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi 57:1, ss.145-174.
- Pamuk, Orhan (2006). İstanbul: Hatıralar ve Şehir. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Simmel, Georg (2003). Modern Kültürde Çatışma (Çev. T. Bora). İletişim Yayınları.
- Ulver Sofia (2008). "Status Spotting: A Consumer Cultural Exploration into Ordinary Status Consumption of "Home" and Home Aesthetics.Lund : Lund Institute of Economic Research.